

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

K KAPOSVÁRI
E G Y E T E M

H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

Fejlesztő neve:

MAUL BORBÁLA

Tanóra / modul címe:

AZ AVANTGÁRD ÉS A BAUHAUS – MŰVÉSZETI ÁGAK TALÁLKOZÁSA AZ IRODALOMÓRÁN MŰZEUMI ÓRA

1. Az óra tartalma – A tanulási téma bemutatása; A téma és a módszer összekapcsolásának indoklása:

Az avantgárd irányzatok és irodalom rendszerint a 12. évfolyam tananyagtartalmi közé sorolódik (hivatalosan a 11. évfolyam anyaga, de mindig átcsúszunk vele a következő évre.) A téma kitágítása a Bauhaus irányába „adta magát”, vagyis magától értetődő akkor, amikor a Pécs 2010 – Európa Kulturális Fővárosa programsorozat keretében egyedülálló kiállítást rendezett a város A művészettől az életig – Magyarok a Bauhausban címmel. A Janus Pannonius Múzeumnak egyébként is gazdag kiállítási anyaga van modern magyar művészeti alkotásokból, s a téma feldolgozásakor máskor is elvittem tanítványaimat múzeumlátogatásra különböző feladatokkal, amelyek lehetőséget adtak mind az egyéni, mind a kooperatív munkára. A modul rendezésekor tűnt fel, hogy az adott tanegységben az irodalomhoz viszonyítva hangsúlyosabbak az alkalmazott művészetek (építészet, belső építészet, design, reklámgrafika), de ez adódik a Bauhaus művészeti elveiből, a „Bauhaus-szemléletből”. A téma feldolgozásában aktívan közreműködött Gosztola Judit magyar-esztétika szakos hallgató, aki tanítási gyakorlatát töltötte az iskolában, és az adott tanegységet tanította a 12. évfolyam magyar nyelvet és irodalmat emelt szinten tanuló diákjainak. Az óra természetesen egy időszaki kiállítás anyagát felhasználva készült – tehát egy az egyben nem ismételt meg –, de egyfajta mintát nyújthat a múzeumi órák tervezéséhez.

2. Fejlesztendő kompetenciák:

<u>Személyes kompetenciák</u>	<u>Szociális kompetenciák</u>	<u>Kognitív kompetenciák</u>
az esztétikai érték iránti fogékonyság, nyitottság; megbízhatóság, alkalmazkodás, kezdeményezés; önkifejezés, kreativitás	kommunikáció, együttműködés, meggyőzősi képesség	szövegértés, kiemelés a kontextusból, értelmezés; elvonatkoztatás, megfigyelés, felidézés, alkotás; vizualizálás, kritika

3. Korcsoport / évfolyam:

11-12. évfolyam – emelt szint

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség

ÚMFT infovonal: 06 40 638 638
nfu@meh.hu • www.nfu.hu

Befektetés a jövőbe

4. Előfeltételek / előfeltétel tudás:

A modernség fogalmának, a klasszikus modernség irányzatainak, művészi magatartásformáinak, a hagyományos művészi ábrázolásmód megújítására irányuló törekvések ismerete.

5. Eszközigény:

Az avantgárd. Válogatás a klasszikus avantgárd dokumentumaiból és irodalmi alkotásaiból. Budapest, Európa Könyvkiadó, 1998.
fénymásolatok, laptop, projektor, filcek, csomagolópapír, zsírkréta, színes lapok, olló, ragasztó

6. Megjegyzések a feladatokhoz:

A téma (Az avantgárd és a Bauhaus) feldolgozása kb. 10 tanórát vesz igénybe. Az első 3 óra tekinthető ráhangolódásnak (az egyes avantgárd irányzatok megismerése – közös szempontsor alapján vázlatkészítés csomagolópapírra, összevetés a tankönyvi szöveggel, kiegészítés; irodalmi művek, műrészletek olvasása, besorolása az irányzatokba, az irodalmi stílusirányzatok jellemző jegyeinek azonosítása; képversek olvasása, értelmezése), a többi 7 pedig Bauhaus-órának. Az alábbiakban e modul leírása következik. Ezen belül 2 órát szántam magának a Bauhaus-jelenségnek a megismerésére, ami már jelentésteremtés, de a konkrét múzeumi órákra való ráhangolódásnak is értelmezhető. Maga a kiállítás megtekintése legalább két órát vett igénybe – tanítási órákon kívül, délután –, majd a megbeszélés, a kérdések megválaszolása és a kreatív feladatok megoldása éppen egy dupla órába fért bele. A reflektálás többi feladatának megoldása pedig egy újabb órát igényelt.

R

1. Mondat- és szóértelmezés

Értelmezzétek a következő mondatokat!

Mit gondoltok, mi köze lehet egymáshoz a zenének és az építészetnek?

„Az építészet kővé vált zene.” (Johann Wolfgang Goethe)

„A zene megolvadt építészet.” (Thomas Curtis)

Mit jelent a lt. constructio szó? S a német Bauhaus?

2. Szövegfeldolgozás, szövegértelmezés

Olvassátok el az alábbi kiáltványokat, szövegrészleteket párban!

Húzzátok alá azokat a részeket, amelyek számotokra informatív értékkel bírnak a Bauhaus céljairól, törekvéseiről!

Kassák Lajos: A konstruktivizmusról (1923)

Fernand Léger: A gép esztétikája (1924)

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

K A P O S V Á R I
E G Y E T E M

H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

A kompetencia-alapú pedagógusképzés regionális szervezeti, tartalmi és módszertani fejlesztése
a Pécsi Tudományegyetem és a Kaposvári Egyetem részvételével

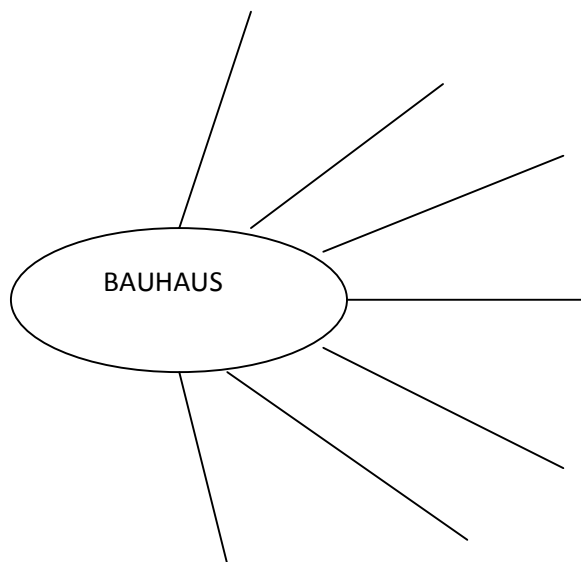
TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

Walter Gropius: Az állami Bauhaus eszméje és felépítése: a színpad
Walter Gropius: Az állami Bauhaus eszméje és felépítése: formatan
Hannes Meyer: A Bauhaus és a társadalom
Magdalene Droste: Bauhaus, a tárgytervezés elvi alapjai

3. Pókhálóábra készítése

Készítsetek egy közös pókhálóábrát csomagolópapírra, amelyen minden lényeges, általatok kigyűjtött információ szerepel a Bauhausról!

4. Művészeti elvek a gyakorlatban

Olvassátok el Nádas Péter Párhuzamos történetek című regényéből azt a részletet, amelyben a Bauhaus-iskolában végzett építész, Madzar elmélkedik arról, hogyan lehetne Szemzőné pszichoanalitikus rendelőjét kialakítani egy lakásból!

A szöveg alapján írjatok ötperces esszét arról, hogy a fénynek, fényhatásoknak milyen szerepük lett a rendelőben!

5. Bauhaus-kiáltvány fogalmazása

Eddigi ismereteitek alapján készítsétek el a Bauhaus kiáltványát!

A tartalom mellett kapjon szerepet a forma is: a szöveg elhelyezése, tagolása, esetleg mértani formába rendezése, a betűméret megválasztása stb.!

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség

ÚMFT infovonal: 06 40 638 638
nfu@meh.hu • www.nfu.hu

Befektetés a jövőbe

J

6. A kiállítás megtekintése

Húzzatok egy borítékot!

A borítékban kérdéseket találtok. Járjátok végig a termeket, nézzétek meg a kiállított anyagot és találjátok meg a választ a kérdésekre! Segítséget kérhettek tőlünk és a teremőröktől is.

A borítékokban 4-5 kérdés szerepel a következőkből:

1. Mit gondoltok, miért egy tenyér van a kiállítás plakátján? Több válasz is lehetséges!
2. MA folyóirat, 1920. július 1.: Mit ábrázol Bortnyik Sándor linómetszete? Mi jut eszedbe róla? Milyen stílusban készült?
3. Moholy-Nagy László: Budai hegyek. Írd le, mit látsz a képen! Milyen stílusirányzatba sorolható?
4. Hasonlítsd össze a következő Bortnyik képeket: Vörös gyár, Sárga-zöld tájkép, Kompozíció három alakkal! (Olvasd el a „MA körét” az 1-es teremben, segít!)
5. Kikből álltak a Pécsi Művész Kör festői? Mit jelent a kuboexpresszív kifejezés?
6. Mi az „Itáliai epizód”? Említs konkrét képeket! Milyen stílusúak? Mi inspirálta a művészeket?
7. Keresd meg Molnár Farkas: Gépember című képét! Meséld a kép alapján ember és gép kapcsolatáról!
8. Keress flyereket! Ki tervezte őket? Mi áll rajtuk?
9. Mely stílusirányzatok keverednek Molnár Farkasnál?
10. Keresd meg a Bauhaus 1921/22 téli szemeszterének órarendjét! Rajzold le! Milyen órákra jártak a hallgatók?
11. Mit tudsz Kárász Juditról?
12. Szerinted mit ábrázol Corona Kranre Egyensúlytanulmánya? Mondj el róla mindent, amit tudsz!
13. Melyik vezet: a sötét vagy a világos???
14. KURI
15. Mit jelent a neoplaszticista kifejezés?
16. Bortnyik: Forbát építész és felesége. Meséld el a kép alapján, milyen köztük a viszony! Kicsoda Forbát?
17. A Zöld számár. Mi ez, mi volt?
18. Mi volt a híres Bauhaus színházi előadás címe?
19. Kik és milyen színházat álmodtak meg?
20. Papp Gyula: Likőrös kanna. Mire emlékeztet? Próbáld meg lerajzolni!
21. Milyen technikákkal dolgozott Berger Otti? Mi köze van a szent családhoz?
22. Molnár Farkas: Öreg muzsikás. Milyen a kép hangulata? Milyen évszakot társítanál hozzá? Mondj el mindent a képről, ami eszedbe jut!
23. Ember és épület viszonya.
24. Paul Klee: E.T.A. Hoffmann nyomán. Készíts róla vázlatot, majd magyarázd el a képet!

25. Bauhaus jazz zenekar (kövesd a zenét!)
26. A kiállított fényképek alapján meséld el, milyen volt az élet a Bauhaus hallgatójaként!
27. Hasonlítsd össze Bortnyik: Az új Ádám és Az új Éva című képeit! Mit ábrázolnak és miért?
28. Pontosan mikortól folyt fotóoktatás az iskolában?
29. Válaszd ki a kedvenc fotódat! Választásodat indokold!

7. Beszélgetés a kérdések alapján

R

8. Kreatív feladatok

Rendeződjete csoportokba tetszés szerint!

Húzzatok egyet a feladatok közül, és oldjátok meg! Minden szükséges eszköz a rendelkezésetekre áll.

- Tervezzetek-rajzoljatok konstruktivista színpadképet Az ember tragédiája bármelyik jelenetéhez!
- Készítsétek el egy Bauhaus-stílusú szobabelső tervét a kiállításon látott tárgyak felhasználásával!
- Írjatok egy naplóbejegyzést a Bauhaus-akadémia egyik diákjának nevében!
- Készítsetek csomagolópapírra egy tetszőleges stílusú avantgárd képet!

9. Teszt kitöltése

10+1

1. Az alábbi dokumentumok közül melyik köthető F. T. Marinetti nevéhez?

A kubizmusról

A futurizmus kiáltvány

Pofon ütjük a közízlést

2. Melyik stílusirányzat kapcsán beszéltünk Freudról?

Dadaizmus

Kubizmus

Szürrealizmus

3. „Ha valaki a szekrényben az ingek helyén egy oroszlánt talál, nos ez a mágikus meglepetés a

szürrealizmus”.

dadaizmus”.

expresszionizmus”.

4. Mit jelent a constructio ige?

5. Melyik stílusirányzathoz köthető Walter Gropius?

futurizmus

szürrealizmus

konstruktivizmus

6. Kik ellen léptek fel a dadaisták?

7. Depero: Fejek és csövek című képe melyik stílusirányhoz sorolható?

8. Mi lehet a Bauhaus jelmondata (több válasz is lehetséges)?

9. Mi a konstruktivizmus három geometriai alapformája?

10. Mi a kalligramma?

+1. Miért Andalúziai kutya lett Dali és Buñuel közös filmjének címe?

10. Kilépő kártya

a) Sorolj fel néhány számodra fontos, megtárgyalt fogalmat, gondolatot a témakörből!

b) Tegyél fel egy, a tananyaghoz kapcsolódó kérdést!

c) Fogalmazz egy személyes megjegyzést, észrevételt, kritikát a tanegységhez!

11. Filmrészletek megtekintése és értelmezése

Frida (2002)

7. Lehetséges megoldások:

1. Egyéni megoldások (belső ritmus, totalitás); összeszerkeszteni, építőház. Tanári közlésben hangzik el, hogy a Bauhaus egy németországi építészeti főiskolaként kezdte meg működését, s lett az 1920-30-as évek meghatározó művészeti iskolája, a Bauhaus-eszme bölcsője. A Bauhaus általános művészeti elveit, az általa közvetített szemléletmódot a következő feladat során ismerték meg a tanulók.

2. A szövegek az alábbiak:

Kassák Lajos: A konstruktivizmusról (1923) (Az avantgárd 117-118.)

Fernand Léger: A gép esztétikája (1924) (Az avantgárd 119.)

Walter Gropius: Az állami Bauhaus eszméje és felépítése: a színpad (A bauhaus 66-67.)

W. Gropius: Az állami Bauhaus eszméje és felépítése: formatan (A bauhaus 61-63., 78-80.)

Hannes Meyer: A Bauhaus és a társadalom (A bauhaus 247-251.)

Magdalene Droste: Bauhaus, a tárgytervezés elvi alapjai (Bauhaus 34-40.)

A tanulók párban dolgoznak, nagyobb osztálylétszám esetén ugyanazt a szöveget 2-3 páros is kaphatja.

3. A pókhálóábrát csomagolópapírra előzőleg vagy a tanulópárok önálló munkája közben megrajzoljuk, és rögzítjük a falon (lehetőleg olyan helyen, hogy a későbbi órák során is használható legyen). Az ábrába a következő megoldások kerülhetnek: formanyelve a matematika rendszerén alapul, új világrend, nincs hierarchia, egymás mellett élés, a földi élet fontossága, emberek szeretete → szocialista forradalom, célirányú építkezés, rend, objektív és szubjektív egysége, egyszerre társadalmi és személyes, új lehetőségek, alapformák: négyszög, háromszög, kör ($\square$ Δ $\circ$), kontraszt, színelmélet, a színház rokon az építészettel, részlet → egység, funkcionalizmus, ritmus – szabálytalan (nagy erő), nincs ismétlés, stb.

4. A részlet Nádas Péter Párhuzamos történetek c. regényének második kötetéből van (American Dream 197-200.)

(Madzar építész Szemzőnének rendelőt tervezett a pszichoanalitikus kezelésekhöz.) A fény szerepe: a fényből esemény lett, amely a külső és belső történések arányait sem hagyta érintetlenül, a külső és belső tereket egymásba nyitotta. Ennek eléréséhez a következő változtatásokat, megoldásokat alkalmazta: a rendelőt kiemelte a klasszikus, szinte kötelező félhomályból, behozta a külvilágot, ezzel közvetítette az örökös változás helyi ritmusát; az ablaktáblák felületén laza, négyzetes hálót hagyott, ettől a csupaszon hagyott falakon árnyak játéka kezdődött; opálüveges, felfüggesztett toloajtókat épített be, így a tompított fények elmozdították, megmozgatták a lakást, megváltoztatták az arányait; a belmagasságot is módosította.

5. Egyéni megoldások

6. A kiállítás megtekintése előtt párt választottak a tanulók, és a húzott borítékban található kérdésekre együtt keresték a választ. A kérdések sorrendje valójában a kiállítás elrendezését követi, ezért úgy osztottuk el őket, hogy minden párosnak legyen feladata az első és utolsó termekből is. (Természetesen a kérdéssor összeállításához először meg kell nézni a kiállítást tanulók nélkül!)

7. A következő dupla órán került sor a kérdések, feladatok megbeszélésére tanári irányítással, kiegészítéssel, amely a videofelvételen is követhető. Mivel a kiállítás anyaga különleges, egyedi volt, újszerű formavilágot bemutató, érthető, hogy nemcsak intellektuális, hanem érzelmi reakciót is kiváltott a tanulókból.

8. A kreatív feladatok megoldása legalább 20 percet vett igénybe, de a diákok lelkesek, ötletesek, kreatívak voltak, s a prezentáció során bizonyították, hogy nemcsak ismereteik vannak az avantgárról és a Bauhaus-jelenségről, hanem megérintette őket annak szellemisége is.

9. A teszt megoldása: 1. b., 2. c., 3. a., 4. összeszerkesztani, 5. c., 6. mindenki és minden ellen, 7. futurizmus, 8. pl. ilyen válaszok születtek: Társítsuk a művészetet az élettel!, Hozzunk létre valami újat a szebb jövő elérése érdekében!, Törekedjünk a szabályszerűségekre, hogy (az alkotás) mindenki számára érthető legyen!, 9. kör, négyzet, háromszög, 10. képvers, +1. a cím értelmezhető a kétfajta férfitípus metaforájaként: a „macsó” és az érzelmileg alávetett, függő egyszerre van jelen benne (az avantgárd-órák egyikén néztünk részletet a filmből).

10. Egyéni válaszok

11. Ha marad idő, lehet részleteket nézni a Frida (2002) című filmből: pl. 0:53:00, 1:13:30, 1:23:00 (Rendező: [Julie Taymor](#). Szereplők: [Salma Hayek](#), [Alfred Molina](#), [Antonio Banderas](#))

8. Szemléltetés:

A kiállításon látottak megbeszélése, a kérdések megválaszolása; a kreatív feladatok megoldása és prezentálása (dupla órában) követhető a videofelvételen.

9. Fejlesztő értékelés:

Mind a ráhangolódás, mind a jelentésteremtés fázisában folyamatos volt a tanári reflexió, dicséret, az egyéni és páros munkák követése, szóbeli értékelése (12 fős csoportnál ez megvalósítható).

(Egy kilépő kártya válaszait másolom ide: a) Fontos volt, hogy elszakadtunk egy kicsit a valós dolgoktól, és kiléptünk a hagyományos irodalomból és művészetekből, hogy az órán elhangzottakat kiállításon is megtekintettük, hiszen ezzel könnyebben elképzelhetővé vált az avantgárd. b) a Fridához: Miért festi le a nyomorúságait, ha belülről annyira zavarta és nyomta a lelkét? c) Negatív kritikát nem bírok írni, mert nem voltak negatív tapasztalataim. Pozitív kritika: tetszett, hogy nem feltétlenül egy megszokott óra keretei közt folyt a tanítás, hanem barátságosan, mégis hasznosan.)

10. Felhasználható irodalom:

1. HEMRIK László: A kortárs művészet múzeumpedagógiai megközelítésének lehetőségei. = Új Pedagógiai Szemle 2004. 6. sz., vagy <http://www.ofi.hu/tudastar/kortars-muveszet>, vagy <http://www.oki.hu/oldal.php?tipus=cikk&kod=2004-06-mu-Hemrik-Kortars> [2010. febr. 16.]
2. HEMRIK László: Modellek a kortárs művészet múzeumpedagógiai gyakorlatában. In: Foghtűy Krisztina – Szepesházy Ágnes (szerk.): Múzeumpedagógiai tanulmányok Budapest, Gondolat, 2009. 69-74. p.
3. LOVAS Márta: Aktivizáló formák a múzeumpedagógiában. In: Foghtűy Krisztina – Szepesházy Ágnes (szerk.): Múzeumpedagógiai tanulmányok 3. Budapest, Gondolat, 2009. 96-113. p.
4. Az avantgárd. Válogatás a klasszikus avantgárd dokumentumaiból és irodalmi alkotásaiból. Budapest, Európa Könyvkiadó, 1998.
5. A bauhaus. szerk.: Mezei Ottó, Gondolat, 1975.
6. Magdalena Droste: A tárgytervezés elvi alapjai. In: Magdalena Droste: Bauhaus. (Taschen) Vince Kiadó, 2008.
7. Nádas Péter: Párhuzamos történetek. Második kötet. Az éjszaka legmélyén. Jelenkor Kiadó, Pécs, 2005.

